

Stor berättelse om liten by

Augustpriset. Vi börjar ändå där.

2019 tilldelas Marit Kapla Sveriges finaste litterära pris efter Nobel, för debutboken Osebol. Det var en skräll eftersom Marit knappt hunnit börja sin författarkarriär. Och litteratur om livet i en avlägsen glesbygd brukar inte uppmärksammas med litterära priser.

Men nu är inte Osebol en vanlig bok om avfolkning och landsbygdens problem utan en berättelse om de människor som bor där när boken skrivs. Var och en av de 42 vuxna invånarna som intervjuas, stiger fram i egen rätt. Det är deras berättelser som gör boken unik, tillsammans med det lyriska uttrycket och den långsamt sjungande poesin i presentation. Vi skall strax komma tillbaka till varför det blev så. Men först något om Marit Kapla.

Hon har en bakgrund som journalist och konstnärlig ledare för Göteborgs Film Festival. Hon växte upp i Osebol, vid Klarälven i norra Värmland, byn som ligger utmed vägen mellan Torsby och Malung, den som sportlovshungriga göteborgare kör till Sälenfjällen eller skidanläggningen i Branäs. Pappa jobbade på Klarälvdalens folkhögskola och föräldrarna bodde kvar till 2007. Idag bor Marit i Göteborg och säger att hon är stadsmänniska till hundra procent men det händer att hon hyr ett hus i byn när längtan efter hembygden blir för stor.

Bokens tillkomst började med att hon slutade på filmfestivalen.

– Jag tänkte att nu skall jag jobba med ett projekt som bara jag kan göra och bestämde mig för att skriva en bok. Det låg nära till hands att den skulle handla om Osebol eftersom diskussionen om stad och land har blivit mer intensiv de senaste 20 åren.

Nästa fråga blev hur hon skulle lägga upp arbetet. Marit läste nobelpristagaren Svetlana Aleksijevitjs böcker och blev inspirerad av hennes metod att banda långa intervjuer, skriva ut dem ordagrant och sedan redigera ner utsagorna för att få fram de bästa avsnitten.

– Jag utgick från de ställen i intervjuerna som jag själv tyckte var bäst. Bäst på flera olika sätt. Folk sa originella, överraskande och berörande saker som jag inte

hört tidigare. Så jag utgick från de korta meningarna och kallade dem för guldkornen. Och så försökte jag bygga boken runt dem.

Samtidigt fick det inte bli för lösryckt. Läsaren måste förstå sammanhanget i samtalen, berättar Marit. Hon skrev ut intervjuerna ganska luftigt och kunde lägga upp manuslapparna på golvet och flytta om meningarna för att få en bra dramaturgi. Som intervjun med Lars Jörlén, född 1946.

*Jag hade ett hum i öronen hela tiden.
Hör ni det också?
sa jag och gick ut
för vi hade elmätaren på en stolpe
med massor av luftledningarna och grejor.*

*Så till slut kom jag på...
det är tystnaden jag hör
som jag inte hade hört på tjugo år
i Stockholm.*

Hon tyckte att guldkornen var som små dikter men fortsatte att skriva som Aleksijevitj brukar göra, som prosa. Men så hörde författaren Erik Andersson henne läsa högt ur manuset, så där långsamt som man ofta gör med dikter för att höra tyngden i varje ord.

– Efteråt skickade han ett brev där han hade skrivit ut en av intervjuerna med varje mening på ny rad och påpekade att när det lät som poesi när jag läste borde texten också tryckas så här. Och då kände jag att det var en jättebra idé. Det viktiga var att det inte blev tråkigt. Liv och död. Det var det jag ville skulle framträda.

*Det skall jag tala om för dig
att mitt liv har varit som Värmland.
Berg och dalar.
Det har gått upp och ner.
(Åke Axelsson, född 1947)*

När jag ringer upp Marit är det mitt i sommaren och tidningarna fylls av rubriker om landsbygdens comeback i kölvattnet av Covid-19. Hon håller med om att pandemin har ökat intresset för glesbygden och ett annat liv och tempo.

– Den har fått många att tänka på hur man överlever en kris. Och då verkar det mer hållbart att bo på landet. Nu skall man inte romantisera självhushållet, det kostar på och är ett väldigt slit att få lönsamhet, men många har nog fått sig en tankeställare.

Andra saker som påverkat livet i glesbygd under senare år är flyktingmottagandet och nyanlända som placerats i mindre orter ute i landet.

– Landsbygden är ett ställe att starta om på, oavsett om man kommer från Afghanistan, Syrien, Tyskland eller Stockholm. Det finns utrymme och på många platser är husen inte särskilt dyra och det går att leva ett annat sorts liv än i storstäderna. Men det tuffa är att försörja sig. Man måste vara lite uppfinningsrik.

En vanlig bild av glesbygden är att där bara bor åldringar. Men det stämmer inte i din bok.

– Nej, men så är det inte. Jag är emot bilden att intervjua dem som är kvar. De ser inte sig själva som de som bor kvar. Det här är de som bor där nu, det är det korrekta uttrycket. Och hälften kanske, har gjort ett aktivt val och flyttat dit.

Hon bestämde tidigt att alla som intervjuas skulle få vara med i boken och ha sista ordet om det blev diskussioner om formuleringarna. Det betyder också att alla har fått läsa innan det gick i tryck. I drygt tre år har hon arbetat med boken och att det skulle leda fram till Augustpriset är fortfarande obegripligt, säger hon.

– Det har betytt jättemycket för mig och för Osebolborna. Jag har varit där och firat priset flera gånger, senast i februari med musikern och kompositören Martin Hederos och Osebol - en föreställning om en by.

Det är den föreställningen som Marit Kapla, enligt planerna, tar till Betlehems kyrkan i september.

– Det är något av det roligaste som hänt i samband med boken att få åka runt och göra denna föreställning där Martin spelar sin musik och jag läser ur boken. Senare i höst kommer musiken på en vinyl-LP.

Och Osebol, hur kommer det att gå för det lilla samhället i norra Värmland som vi susar förbi på väg till fjällsemestern?

– Jag är försiktigt optimistisk. Det föds fler barn jämfört med tidigare år och det senaste huset som såldes gick till en tysk familj som valde att flytta upp och nu går barnen i skola där.

Det är också en fråga om livet i städerna, menar Marit. Längtan, som många har, om ett annat liv är inte bara nostalgiskt. Mycket av det moderna livet i storstäderna har blivit ganska jobbigt att stå ut med, men allt landar till slut i möjligheten att försörja sig.

Jan Lindvall